

Nr 52.

Ankom till riksdagens kansli den 20 mars 1942 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar av bestämmelserna rörande rekreationsresor för personal vid försvarsväsendet med tjänstgöringsort i Boden m. m.

(1:a avd.)

I propositionen nr 82 har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 13 februari 1942, föreslagit riksdagen medgiva, att rätt till företagande av i berörda statsrådsprotokoll omförmälda rekreationsresor mot nedsatt avgift må tillkomma personal vid försvarsväsendet i den utsträckning, som av departementschefen i samma statsrådsprotokoll angivits.

Till underlättande av rekryteringen av officers- och underofficerskårerna vid i Boden förlagda truppförband ha meddelats bestämmelser bland annat rörande rätt för vissa befattningshavare att jämte familjemedlemmar mot nedsatt avgift företaga resor i rekreationssyfte till landets sydligare delar. Bestämmelserna tillkommo år 1928. Från att från början ha gällt endast officerare och underofficerare jämte vederlikar med beställning på aktiv stat vid Norrbottens regemente, Bodens artilleriregemente och Norrbottens artillerikår jämte deras hustrur och hemmavarande barn under 18 år ha bestämmelserna successivt utsträckts till att omfatta personal å aktiv stat eller övergångsstat vid samtliga staber, truppförband och anstalter i Boden (1929) samt vissa ständigt tjänstgörande extra ordinarie tjänstemän vid lantförsvaret ävensom viss ständigt tjänstgörande kvinnlig sjukvårds- och ekonomipersonal (1931).

I skrivelse den 5 juni 1937 har *militärbefälhavaren för Övre Norrland* gjort framställning om att rätt till rekreationsresor mot nedsatt avgift måtte tillerkännas dels sådana ordinarie befattningshavare med tjänstgöringsort i Boden, vilkas avlöning visserligen utginge enligt den för avlöning av officerare och underofficerare gällande kungörelsen men vilka dock enligt tjänstgöringsreglementet för armén icke betraktades såsom officerares eller underofficerares vederlikar, och dels pensionerad personal i arvodesbefattning vid försvarsväsendet med tjänstgöringsort i Boden.

Enligt militärbefälhavarens skrivelse utgöres den med framställningen avsedda ordinarie personalen av — förutom övermaskinist och förste montör vid Bodens fästning, vilka på grund av senare utfärdade bestämmelser äro

att anse såsom underofficerares vederlikar — följande befattningshavare, nämligen montör vid Bodens fästning och förrådsvaktmästare (innehava enligt nu gällande bestämmelser tjänsteställning såsom furir), maskinist vid garnisonssjukhuset i Boden eller vid regemente (kår) samt eldare av 1. klass vid garnisonssjukhuset i Boden eller vid regemente (kår).

I skrivelse den 23 maj 1941, vid vilken fogats en skrivelse från kommandanten i Bodens fästning, har vidare *chefen för Övre Norrlands trupper* gjort framställning om beredande av rätt till rekreationsresor åt i arvodesbefattning i Boden tjänstgörande pensionerad personal samt därutöver hemställt om ytterligare avgiftsnedsättning vid sådana resor.

I skrivelse den 11 november 1941 har *flygförvaltningen* erinrat, att 1941 års riksdag beslutat, att Norrbottens flygbaskår skulle uppsättas, varvid huvuddelen av basorganisationen skulle förläggas centralt i närheten av Luleå och tre övningsplatser anordnas å vissa andra platser i övre Norrland. Då i huvudsak enahanda skäl som föranlett medgivandet om avgiftsnedsättning för viss i Boden tjänstgörande personal syntes föreligga beträffande motsvarande personal tillhörande Norrbottens flygbaskår, finge flygförvaltningen hemställa, att Kungl. Maj:t måtte medgiva, att jämväl sistnämnda personal, nämligen officerare, underofficerare och vederlikar på aktiv stat samt extra ordinarie tjänstemän tillika med befattningshavarnas hustrur och sådana hemmavarande barn, som icke fyllt 18 år, måtte få komma i åtnjutande av samma förmån.

Departementschefen, som redogjort för myndigheternas över ifrågavarande framställningar avgivna utlåtanden, har för egen del i ärendet anfört följande.

Föreliggande framställningar avse *dels* ett utsträckande av rätten att företaga rekreationsresor mot nedsatt avgift till vissa personalkategorier med förlägningsort i Boden, vilka enligt nu gällande bestämmelser icke äro därtill berättigade, *dels* beredande av likställighet i angivna avseende för befattningshavare vid Norrbottens flygbaskår, *dels* ock vissa avgiftsnedsättningar utöver vad som för närvarande medgives.

I förstnämnda hänseende har föreslagits, att rätt till ifrågavarande förmån borde beredas dels pensionerad personal i arvodesbefattning vid försvarsväsendet med tjänstgöringsort i Boden, dels sådana befattningshavare vid försvarsväsendet med tjänstgöringsort i Boden, som uppbära lön enligt det för avlöning till officerare och underofficerare gällande reglementet men på grund av bestämmelser i tjänstgöringsreglementet för armén ej äro att anse såsom officers eller underofficers vederlike, och dels vissa civilmilitära be-
ställningshavare med furirs tjänsteställning.

Frågan om förstnämnda personalgrupps rätt till rekreationsresor mot nedsatt avgift var, såsom av den förut lämnade redogörelsen framgår, i anledning av en proposition i ämnet — i vilken jämväl föreslogs att underbefäl under vissa förutsättningar skulle beredas rätt till samma förmån — år 1932 föremål för riksdagens prövning. Riksdagen framhöll därvid att förmånen ursprungligen införts såsom ett led i åtgärderna att underlätta rekryteringen av officers- och underofficerskårerna vid de i Boden förlagda trupperna men att riksdagen icke kunnat undgå att finna, hurusom ifrågavarande förmån sedermera givits en omfattning, som från början knappast varit avsedd eller med det åsyftade ändamålet helt överensstämmande. Under återopande bland annat härav förklarade sig riksdagen icke kunna bifalla den framlagda propositionen.

Ehuru riksdagen sålunda uttalat sig mot en utvidgning av rätten till rekreationsresor till pensionerad personal i arvodesbefattning, torde dock med hänsyn till de förhållanden, som numera råda i fråga om rekryteringen av personal i arvodesbefattningar, frågan därom böra upptagas till förnyad omprövning. Medan ifrågavarande befattningar vid tiden för 1932 års riksdagsbeslut på grund av tillgången på personal, som överförts å övergångsstat, i allmänhet kunde relativt lätt besättas, har det på senare tid vid flera tillfällen visat sig vara förenat med svårigheter att ersätta avgången personal i dylika befattningar. Nämnas må att det för närvarande i vissa fall varit nödvändigt att med pensionerade underofficerare besätta arvodesbefattningar, som enligt gällande stater skola innehavas av pensionerade officerare. Det torde därför vara erforderligt att för övervinnande av rekryteringssvårigheterna söka göra ifrågavarande befattningar mera eftersträvansvärda. Då det icke torde kunna komma i fråga att för ifrågavarande personalkategori införa någon särskild förmån, som icke beretts annan personal med tjänstgöring i Boden, synes nämnda syfte lämpligast kunna vinnas genom ett utsträckande av rätten till rekreationsresor till nämnda personalkategorier. Ehuru en viss tvekan yppat sig i de avgivna yttrandena, synes ingen av de hörda myndigheterna ha något principiellt att erinra mot ett beslut i denna riktning. Nämnas må, att ifrågavarande personal efter beslut av 1937 års riksdag äger att i likhet med den aktiva personalen under vissa förutsättningar åtnjuta fri flyttning från Boden till annan ort inom riket. Ett beslut om utvidgning av förmånen att företaga rekreationsresor mot nedsatt avgift till denna personal torde vara av ringa betydelse ur ekonomisk synpunkt. Enligt gällande personalstater utgör nämligen antalet arvodesbefattningar för pensionerad personal i Boden allenast ett 30-tal, av vilka några ännu uppehållas av personal å övergångsstat. Jag anser mig av dessa skäl böra tillstyrka framställningarna om rätt för pensionerad personal i arvodesbefattning med tjänstgöring i Boden att företaga rekreationsresor mot nedsatt avgift enligt för annan personal stadgade grunder.

Den ursprungliga avsikten med förmånen av rekreationsbiljetter har som nämnts varit att stimulera rekryteringen av aktiv personal vid de till Boden förlagda truppförbanden. Med hänsyn härtill kan det i och för sig synas tveksamt, huruvida fog finnes för ett tillmötesgående av flygförvaltningens framställning om beredande av motsvarande förmån åt personalen vid Norrbottens flygbaskår. Flygvapnets personal är nämligen uppförd på en gemensam stat och placeras i tur och ordning vid baskåren för att efter några år omplaceras till annat, sydligare beläget flygförband. Häremot kan emellertid invändas, att även viss å gemensam stat uppförd personal vid arméns truppförband i Boden för närvarande är berättigad till rekreationsresor, exempelvis ingenjörtruppernas och intendenturkårens personal med placering i Boden, i därstädes förlagda staber tjänstgörande generalstabsofficerare m. fl. På grund av vad nu anförts och med beaktande av att tjänstgöringen vid flygbaskåren för ifrågavarande personal ur flygvapnet sålunda i allmänhet icke grundar sig på frivilligt åtagande vill jag icke motsätta mig bifall till flygförvaltningens framställning.

Däremot kan jag icke förorda bifall till framställningen om utsträckande av ifrågavarande förmån jämväl till viss civil eller civilmilitär personal, som enligt nu gällande bestämmelser saknar rätt till sådan förmån. Några svårigheter i fråga om rekryteringen av nu ifrågavarande personal, vilken efter egen ansökan vinner anställning med Boden såsom tjänstgöringsort, torde icke ha förmärkts. Jag vill i detta sammanhang anmärka, att jag icke kan ansluta mig till den av arméförvaltningens civila departement framförda meningen, att med officerares och underofficerares vederlikar skulle avses jämväl civil personal.

Det torde ha varit statsmakternas avsikt, att den civila personalen icke skulle komma i åtnjutande av förmånen av ifrågavarande rekreationsresor i annan mån än som i respektive beslut särskilt angivits.

Med hänsyn till vad järnvägsstyrelsen i sitt yttrande över chefens för Övre Norrlands trupper framställning anför, anser jag mig icke heller kunna tillstyrka berörda framställning, i vad den går ut på att avgiftsnedsättningen skulle utsträckas att omfatta jämväl vissa tilläggsbiljetter och beräknas även å familjebiljetter.

Den av flygförvaltningen väckta frågan har såsom av den lämnade redogörelsen framgår föranlett försvarsväsendets lönenämnd att ifrågasätta, om icke bestämmelserna rörande förevarande rekreationsresor borde givas en sådan allmän avfattning, att desamma kunde avse all försvarsväsendets personal, som stadigvarande förlagts till Boden samt platser belägna nordligare eller östligare än Boden. Då det icke är otänkbart att vissa ytterligare enheter ur armén kunna komma att förläggas till dessa trakter och personal vid dessa enheter likaväl som flygbaskårens personal torde böra inbegripas under bestämmelserna om rekreationsresor, anser jag mig böra förordna bifall till lönenämndens förslag. Härvid förutsättes dock självfallet, att endast sådana personalkategorier komma i fråga, som nu äga åtnjuta denna förmån eller i enlighet med vad av mig i det föregående anförts skulle bliva delaktiga därav.

Ett bifall till föreliggande framställningar med här angivna begränsningar har synts mig få så relativt begränsad ekonomisk betydelse, att jag icke funnit skäl föreligga för verkställande av en utredning rörande den kostnadsökning ett beslut i denna riktning skulle medföra för statens järnvägar. Med hänsyn till innehållet i järnvägsstyrelsens yttrande över den av chefen för Övre Norrlands trupper gjorda framställningen anser jag icke heller anledning för närvarande föreligga att upptaga till prövning den av järnvägsstyrelsen tidigare väckta frågan om ersättning av statsmedel till statens järnvägar för den inkomstminskning, som genom här berörda avgiftsnedsättningar vållas statens järnvägar.

Slutligen vill jag framhålla, att i och med genomförandet av de av mig förordade utvidgningarna av nu gällande bestämmelser om rätt till rekreationsresor hithörande befattningshavarekategoriers berättigade anspråk i förevarande avseende måste anses hava blivit i skälig utsträckning tillgodosedda, varför jag förutsätter, att ytterligare anspråk på förmånen i fråga icke skola behöva framkomma.

Utskottet.

Såsom departementschefen erinrat uttalade sig 1932 års riksdag mot en utvidgning av rätten till rekreationsresor mot nedsatt avgift till pensionerad personal i arvodesbefattning med förläggningssort i Boden. Med hänsyn till att det på senare tid visat sig vara förenat med svårigheter att ersätta avgången personal i dylika befattningar och då det är angeläget att dessa svårigheter övervinnas, vill utskottet icke motsätta sig ett utsträckande av rätten till dylika rekreationsresor till nu nämnda personalkategorier. Departementschefens förslag om beredande av motsvarande förmån åt personal vid Norrbottens flygbaskår finner sig utskottet på i ärendet anförda skäl böra tillstyrka. I likhet med departementschefen anser utskottet lämpligt, att bestämmelserna rörande förevarande rekreationsresor givas en sådan allmän avfattning, att desamma kunna avse all försvarsväsendets nu ifrågavarande personal, som stadigvarande förlagts till Boden samt platser belägna nordligare eller östligare än Boden.

Under åberopande av det anförda och då departementschefens förslag jämväl i övrigt lämnats av utskottet utan erinran, får utskottet hemställa,

att riksdagen må medgiva, att rätt till företagande av i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 13 februari 1942 omförmälda rekreatiönsresor mot nedsatt avgift må tillkomma personal vid försvarsväsendet i den utsträckning, som av departementschefen i berörda statsrådsprotokoll angivits.

Sockholm den 20 mars 1942.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Närvarande: se under utlåtandet nr 50.
